

De Vlaamse Erfgoedbibliotheek: een netwerk van en voor erfgoedbibliotheeken

Op 11 juni werd in de historische Nottebohmzaal van de Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience de vzw Vlaamse Erfgoedbibliotheek feestelijk voorgesteld aan de verzamelde bibliothecarissen uit Vlaanderen en Brussel. Die locatie was niet toevallig. De maatschappelijke zetel van de vzw is gevestigd op hetzelfde adres als de Consciencebibliotheek die bovendien een belangrijke trekkersrol vervulde in de totstandkoming van de vzw.

Toen de Antwerpse Stadsbibliotheek, zoals Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience toen nog heette, in 2000 het startsein gaf voor een studie naar de heroriëntering van deze instelling tot een erfgoedbibliotheek voor Vlaanderen opereerden bewaarbibliotheeken nog in de schaduw. Eén decenium, enkele onderzoeken en een nieuw Vlaams decreet later is het begrip 'erfgoedbibliotheek' ruimer ingeburgerd en is er eindelijk een aanzet tot de ontwikkeling van een structureel Vlaams beleid voor deze sector. Het Cultureel-erfgoeddecreet van 23 mei 2008 voorziet daartoe twee instrumenten: het kwaliteitslabel en de oprichting en de subsidiëring van een Vlaamse Erfgoedbibliotheek als instrument ter ondersteuning van de zorg voor en de ontsluiting van cultureel erfgoed van erfgoedbibliotheeken.

theek Brugge, de Provinciale Bibliotheek Limburg, en de universiteitsbibliotheeken van Antwerpen, Gent en Leuven.

De zes partners binnen dit netwerk zullen samen hun kennis, expertise en middelen inzetten om deze doelstellingen te realiseren en aldus een meerwaarde te genereren voor het bredere veld van erfgoedbibliotheeken. Als ankerpunt voor de cultureel-erfgoedgemeenschap rond het typografisch erfgoed vervult de vzw immers een motorrol voor de verdere professionalisering van erfgoedbibliotheeken in Vlaanderen en Brussel. Want als de onderzoeken van Jeroen Walterus en Ludo Simons ons iets geleerd hebben dan is het dat de noden bij deze instellingen en organisaties groot en divers zijn¹.

De opdrachten die de Vlaamse Erfgoedbibliotheek volgens het decreet met beperkte middelen moet vervullen zijn erg ruim. Doelstellingen zijn ondermeer het ontwikkelen van het uitbouwen van een actief collectiebeleid voor Flandrica, het opbouwen en verspreiden van expertise in verband met de preservatie en conservering, het bibliografisch ontsluiten en digitaliseren van erfgoedcollecties en het organiseren van en meewerken aan communicatie- en publieksinitiatieven om de zichtbaarheid van het veld van Vlaamse erfgoedbibliotheeken te vergroten. Daarom is de rol van Vlaamse Erfgoedbibliotheek niet weggelegd voor één instelling, maar voor een samenwerkingsverband van een representatieve groep erfgoedbibliotheeken: de Erfgoedbibliotheek Hendrik Conscience in Antwerpen, de Openbare Biblio-

Eva Wuyts, coördinator Vlaamse Erfgoedbibliotheek
Bruno Vermeeren, coördinator VVBAD

Foto's: © Vlaamse Erfgoedbibliotheek - Foto: Stefan Tavernier.

De Vlaamse Erfgoedbibliotheek

Alleen al om die reden zal het niet mogelijk zijn om alle uitdagingen tegelijkertijd en binnen één beleidsperiode aan te pakken. Daarom wordt er stapsgewijs gewerkt. Naast sensibilisering en adviesverlening ligt het accent in de eerste beleidsperiode (2009-2012) op het verder in kaart brengen van collecties, noden en behoeften. Daartoe werkt de vzw aan de opmaak van twee masterplannen: één rond de ontsluiting en één rond de conservering van erfgoedcollecties. Beide rapporten moeten klaar zijn tegen september 2011. De aanbevelingen die hierin worden geformuleerd zullen mee opgenomen worden in het nieuwe beleidsplan 2013-2017.

Een andere manier, die inherent is aan een netwerkorganisatie, om efficiënt werk te maken van de verschillende lange-termijndoelstellingen is samenwerking. De komende jaren zal de Vlaamse Erfgoedbibliotheek diverse samenwerkingsinitiatieven en -trajecten initiëren of ondersteunen. Die beperken zich niet tot de partnerbibliotheken binnen het netwerk, maar staan evengoed open voor andere erfgoedbibliotheken, organisaties en experts uit het bredere erfgoedveld én daarbuiten. De vzw wil zich daarbij opstellen als een toegankelijke, constructieve en transparante organisatie waar kennisdeling en -opbouw centraal staat. De organisatie van een jaarlijks overlegplatform voor erfgoedbibliotheken is daartoe een belangrijk middel. De eerste bijeenkomst

op 11 juni in samenwerking met de VVBAD was alvast een goed begin.

Op die bijeenkomst stelden de medewerkers van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek de werking van de nieuwe vzw voor. Leidraad was de nieuwe website van de organisatie: www.vlaamse-erfgoedbibliotheek.be. Die website is uiteraard in de eerste plaats het publicatieplatform van de nieuwe organisatie, zei David Coppoolse, stafmedewerker digitalisering en ontsluiting. Alle informatie over de lopende en geplande projecten is er te vinden. Daarnaast wil de site ook bestaande informatie uit andere bronnen distribueren. Tot slot wordt het ook een platform voor de hele erfgoedgemeenschap rond de erfgoedbibliotheken in Vlaanderen. Als stafmedewerker zal David advies verlenen rond de ontsluiting en digitalisering van erfgoedcollecties in bibliotheken en werk maken van het masterplan ontsluiting en van de creatie van Flandrica.be, een virtuele Vlaamse Erfgoedbibliotheek.

Voor de bundeling en verspreiding van informatie en expertise omtrent het behoud en beheer van erfgoedcollecties doet de Vlaamse Erfgoedbibliotheek een beroep op Dennis Schouten, consultant preservatie en conservering. Erfgoedbibliotheken die advies wensen over de bewaring van hun erfgoedcollectie kunnen hem contacteren. Momenteel maakt Dennis vooral werk van een masterplan conservering voor

een gestructureerde aanpak voor de hele sector van de erfgoedbibliotheek. Daarnaast ontwikkelt hij een methodiek voor schade-inventarisatie en een model voor een calamiteitenplan die door erfgoedbibliotheek zelf kunnen worden toegepast.

Verder hebben enkele bestaande projecten onderdak gevonden bij de nieuwe vzw, zodat zij nu op een structurele basis voortgezet kunnen worden. Het gaat om de krantendatabank Abraham², voorgesteld door projectmedewerker Elsje van Bellingen en om de Short Title Catalogue Vlaanderen (STCV)³, toegelicht door projectmedewerker Diederik Lanoye. Beide projecten komen daarmee ook ter beschikking van de hele sector van erfgoedbibliotheek. In het voorjaar werd al een eerste workshop georganiseerd om catalografen op te leiden om gegevens in te voeren in STVC. Instappen in de projecten zal uiteraard maar gefaseerd kunnen. De middelen van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek zijn immers beperkt.

De Vlaamse Erfgoedbibliotheek werkt nu al aan de zichtbaarheid van de sector. Een opgemerkte deelname door de zes partnerbibliotheek aan de Erfgoeddag dit jaar was daar een mooi voorbeeld van⁴, net zoals de prentkaartenreeks die op 11 juni uitgedeeld werd en waarover u elders in dit nummer meer leest.

Na deze voorstelling kregen de aanwezigen toelichting bij het kwaliteitslabel voor erfgoedbibliotheek door Katrijn Van Kerchove, procedureverantwoordelijke bij het Agentschap Kunsten & Erfgoed. Volgens het Erfgoeddecreet kunnen musea, culturele archiefinstellingen en erfgoedbibliotheek een kwaliteitslabel aanvragen. Dat label houdt een erkenning in van een kwaliteitsvolle werking en maakt die ook zichtbaar voor het grote publiek. Er is geen financiële vergoeding aan verbonden. Het achterliggende idee is wel dat op deze manier de professionalisering in de erfgoedsector gestimuleerd wordt.

Om het kwaliteitslabel te ontvangen, moeten instellingen voldoen aan tien criteria:

1. Een permanente organisatie zijn;
2. Over een collectie beschikken;
3. De basisfuncties vervullen, nl. verzamelen, behoud en beheer, onderzoek en publiekswerking;
4. Een duidelijke visie hebben op de werking;
5. Algemeen aanvaarde standaarden en werkvormen gebruiken;
6. Voldoende garanties geven op vlak van toegankelijkheid, infrastructuur, financiële en personele middelen;
7. Voldoende garanties geven voor de toekomstige werking;
8. De algemeen aanvaarde deontologische regels respecteren;
9. Niet gericht zijn op het maken van winst;
10. De zetel hebben in Vlaanderen of Brussel.

Naast deze algemene criteria, zijn er enkele meer specifieke voor de erfgoedbibliotheek, zoals het beschikken over een collectieprofiel en over een catalogus. Het agentschap ontwikkelde een uitgebreide handleiding voor organisaties die een kwaliteitslabel willen aanvragen.⁵ Daarin worden alle criteria toegelicht en wordt de hele procedure uitgelegd. Erfgoedbibliotheek die een kwaliteitslabel willen aanvragen, kunnen voor advies ook een beroep doen op de Vlaamse Erfgoedbibliotheek.

De bijeenkomst op 11 juni was de eerste bijeenkomst van het overlegplatform voor erfgoedbibliotheek. Zoals gezegd, gaat het om een samenwerking tussen de Vlaamse Erfgoedbibliotheek en de VVAD. Beide organisaties vinden het belangrijk dat de hele sector van de erfgoedbibliotheek zich betrokken voelt bij de werking van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek en hierop ook feedback kan geven. De organisatie, minstens eenmaal per jaar, van een overlegmoment is daartoe een belangrijk middel.

Nadien waren de stichtende leden te gast op het Antwerpse stadshuis. De namiddag werd afgesloten met een feestelijke lancering op het Hendrik Conscienceplein. Jan Vermassen, vertegenwoordiger van minister Schauvliege, maakte daar bekend dat de bibliotheek van het Koninklijk Conservatorium Antwerpen, onderdeel van Artesis Hogeschool, als eerste erfgoedbibliotheek in Vlaanderen het kwaliteitslabel ontvangen had. Een mooi voorbeeld voor de sector, dat volgend jaar, bij de volgende ronde, ongetwijfeld navolging krijgt.

Noten

1. Jeroen Walterus, *Bewaar(de)bibliotheek, Brussel, 2003*. Ludo Simons, *Bewaarbibliotheek in Vlaanderen. Ideeën voor een beleid ter zake, 2005*.
2. Elsje van Bellingen, *Abraham, een online Vlaamse databank voor Belgische kranten*, in: *Bibliotheek- & archiefgids, 85(2009), nr. 4, p. 11-16*.
3. Steven Van Impe en Goran Proot: *Systematiek, samenwerking en duurzaamheid: sleutelbegrippen van het STCV-project*, in: *Bibliotheek- & archiefgids, 81(2005), nr. 6, p. 35-38*.
4. Francis Vlieghe: *Archieven en bibliotheek in de bloemetjes tijdens Erfgoeddag*, in: *Info, 36(2010), nr. 4, p. 15-20*.
5. *Deze handleiding is beschikbaar op de website van het Agentschap: www.kunstenenerfgoed.be > Agentschap > Handleidingen > Handleiding Erfgoed*.

Foto p. 13:
Marcel Van Maele. *Gebottelde gedichten*, Antwerpen, 1792 en
Hoe bewaar ik mijn boeken?, Edegem, 1993
© Vlaamse Erfgoedbibliotheek - Foto: Stefan Tavernier.

